

"Nya läroplanen ger möjlighet för en skola som vill lyckas"

– Den nya läroplanen är inte ett påbud, den är en serie erbjudanden som undanröjer hinder och ger möjligheter. Så löd budskapet i statsrådet Britt Mogårds anförande på årets utbildningsriksdag, arrangerad av privatägda Utbildningstidningen. Temat för dagens anföranden samt mer jordnära diskussioner i mindre grupper var "Skolan som lyckas – finns den? Kommer den att finnas?"

Britt Mogårds tal hade titeln "Skolan kan lyckas!". Hon inledde med att framhålla den gamla folkskolan som ett föredöme för en skola som lyckas, dvs en skola som "alla känner att det finns någon mening med". Statsrådet medgav att parallellskolesystemet givetvis hade brister på en del områden – men hur hade man egentligen försökt komma tillrätta med dem? I en som hon själv medgav personlig och starkt förenklad analys blev hennes eget svar på frågan följande:

Man hade försökt komma tillrätta med bristerna med en yttre organisation som inte fått sin motsvarighet i den inre utvecklingen. Med centrala direktiv vilka lett till en uniformitet som aldrig varit skolreformatörernas avsikt. Med storskolor där eleverna "i skydd av sin anonymitet kunde utveckla beteenden som skapade otrivsel". Med otillräcklig personalutbildning, överkörda och orättvist kritiserade skolarbetare. Med stencilernas individualisering och grupparbetets frälsningslära: "Skolan började utveckla en generation goda kopister." Med elevernas kritiska tänkande som, i brist på avgränsningar, utvecklades till "ett förstadium till anarki genom ett hämningslöst hävdande av det egna jaget".

Mot den bakgrunden definierade Britt Mogård tre problemområden: Elevernas motivation, arbetets organisation och skolans tilltro till sin egen förmåga.

Krav efter förmåga

Fostran till självdisciplin och eget ansvar var skolministerns lösning på det första problemet. Eleverna har rätt att vara kritiska och att få svar på sina frågor. Men de ska också ställas inför krav efter deras egen förmåga – utan

att man försöker lura dem att allt är roligt. Multiplikationstabellen är inte rolig, men den har en mening.

Statsrådet efterlyste mer forskning för att kartlägga olika åldersgruppers förmåga till abstrakt tänkande – och därmed elevernas möjligheter att delta i planeringen av undervisningen.

Frihet att lära av misstag

– Arbetet måste organiseras så att varje elevs behov tillgodoses, fortsatte Britt Mogård. Detta förutsätter respekt för varje enskild individ, förväntningar och krav på varje elev, men också respekt från statsmakternas sida för skolpersonalens kompetens och förmåga. Det förutsätter decentralisering. Men frigörelsen från central hårdstyrning måste få ta sin tid, konstaterade skolministern, som i frigörelsen också inefattade friheten att göra misstag – och att lära av misstagen.

Med adress till vissa meningsmotståndare lade hon också till, att frigörelsen kan försenas om man "från centrala politiska instanser" otåligt väntar på och ifrågasätter de lokala insatserna.

Som det kanske största hotet mot en skola som lyckas såg skolministern den nattsvarta pessimism som dominerat skoldebatten på senare tid. Skolan måste få tillbaka tilltron till sin egen förmåga. Vi måste lyfta fram allt det positiva arbete som pågår runt om i landet – eller, som Britt Mogård uttryckte det, "opinionen måste bli på bättre humör". Och vi måste alla ta vårt personliga ansvar för den unga generationen och för skolan. Då kan vi få en skola som lyckas.

Framtidsberedskap

SÖs generaldirektör Birgitta Ulvhammar gav på utbildningsriksdagen sin syn på vad som krävdes av 80-talet. Skolan måste ge framtidsberedskap, betonade hon. Eleverna måste tränas att inse att allt inte kommer att förbli som det är idag. Dessutom måste vi förutse – och föregripa – den sannolika utvecklingen.

Språket måste bli var mans egendom. Oerhört viktigt är att eleverna på yrkesförberedande gymnasielinjer lär sig behärska sitt modersmål. Utan andra språk kan vi inte ta del av inter-

nationella sammanhang så som vi önskar. Birgitta Ulvhammar skulle för sin del motverka alla försök att minska utbudet av undervisning i främmande språk, lovade hon. Tvärtom önskar hon att språkutbildningen ska förstärkas.

Invandrarproblemen måste vi ta tag i, idag. Tendenserna till rasism måste motarbetas med alla medel. Arbetslivsanknytningen kräver en bred uppslutning av hela samhället. Samtidigt måste vi klarare än nu definiera vad vi egentligen vill med samverkan skola-arbetsliv.

Fortbildningsbehovet på datorfronten är skriande. Lärarna måste utbildas för att i sin tur överbrygga klyftan mellan oss misstänksamma och okunniga äldre och den nya, datoruppfödda generationen.

Att avskaffa statsbidragen till skolbyggnader motsatte sig SÖ-chefen bestämt, men hon klargjorde också att de totala resurserna begränsas till nuvarande nivå "vilken skolminister som än håller i penningpungen". Därför kan en annan disposition av personal och lokaler än den vi har med nuvarande terminsindelning bli nödvändig i framtiden. I en brasklapp lade hon till att "därmed har jag inte nämnt ordet terminssystem".

En favorittanke var, bekände Birgitta Ulvhammar, att få smula sönder hela resurskakan och sedan låta lejonparten gå till de lägre stadierna inom skolan. Hon kände sig övertygad om att slutbalansen, inklusive sociala kostnader, skulle visa ett överskott. I det sammanhanget önskade generaldirektören för SÖ också "en frisk debatt" om länken mellan förskola och grundskola – även innefattande frågan om huvudmannaskapet.

Ingen dålig poesi

I Birgitta Ulvhammars 80-talsskola finns goda kunskaper och förmåga till samarbete. Där finns regler som måste följas, men som är förankrade och förklarade. Där finns en jämställdhet och demokratisk insikt som är baserad på ett beteende i vuxenvärlden som skapar trovärdighet. Där finns inte heller några utslagna.

I den skolan strävar man efter att uppfylla den nya läroplanens mål och riktlinjer – för det är "ingen dålig poesi det heller".